

۱۳۱۱۶۵۹

کتابخانه

پنج روز با خود

فضیلت فرد و جامعه ی با فضیلت

پدیدآورندگان:

حمیدرضا خاتمی - کاظم فروزنده

انتشارات

۱۳۹۴

سرشناسه	خاتمی، حمیدرضا، ۱۳۳۶
عنوان و پدیدآورنده	فضیلت فرد و جامعه‌ی با فضیلت، پدیدآورندگان: حمیدرضا خاتمی، کاظم فروزنده
مشخصات نشر	تهران: هیمه، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	۹۹ ص.: جنول، نمودار.
شابک	978-600-6060-49-1: ۸۰۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست نویسی	فیا
موضوع	صفات حمیده
شناسه افزوده	فروزنده، کاظم، ۱۳۲۸
رده‌بندی کنگره	۱۳۹۳ ۱۴۶/خ/۲۵۰ BP
رده‌بندی دیویی	۲۹۷٫۶۳
شماره کتابشناسی ملی	۳۷۱۲۹۹۶

نام کتاب	فضیلت فرد و جامعه‌ی با فضیلت
پدیدآورنده	حمیدرضا خاتمی - کاظم فروزنده
ناشر	هیمه
نوبت چاپ	اول ۱۳۹۴
حروفچینی و صفحه آرایی	گروه فنی انتشارات هیمه (پاک‌نژاد)
لیتوگرافی و چاپ	آبان
تیراژ	۱۰۰۰ نسخه
قیمت	۸۰۰۰ تومان
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۶۰۶۰-۴۹-۱

ISBN: 978-600-6060-49-1

آدرس دفتر مرکزی: خیابان انقلاب، خیابان کارگر جنوبی، نرسیده به خیابان لبافی‌نژاد، بخش کوچه شعله‌ور، پلاک

۴، واحد ۱، انتشارات هیمه - تلفن: ۰۱-۶۶۵۶۶۵۴۰ - تلفکس: ۶۶۵۶۹۳۸۸

حق چاپ و نشر برای ناشر و مؤلفین محفوظ است و هرگونه نسخه‌برداری از آن پیگرد قانونی دارد.

گفتگو درباره‌ی نویسنده: نویسنده کتاب، همکار سابق است که ریاضی تدریس می‌کند، ایشان دارای لیسانس و فوق لیسانس ریاضی کاربردی از دانشگاه کراچی پاکستان و فوق لیسانس ژئوفیزیک از دانشگاه تهران است.

اما درباره‌ی جامعه ایران، جامعه ایران اجتماعی است که مرز روشنی از طبقات یا گروه‌های اجتماعی ندارد. این مربوط به حال و آینده نیست و به گذشته ارتباط دارد. حکیم طوس، فردوسی بزرگ در نوشته خود که شناسنامه ما ایرانیان است به درستی این تفاوت‌ها و ترکیبات اجتماعی را در قرن پنجم مشاهده کرده است و در شعر خود این دیدگاه را بیان کرده است^۱

و ایران و از ترک وز تازیان	نژادی پدید آید اندر میان
نه دهقان نه ترک و نه تازی بود	سخن‌ها به کردار بازی بود
همه گنج‌ها زیر دامن نهند	بمیرند و کوشش به دشمن دهند

امروز که تحولات بی‌شماری در گذشته ایران اتفاق افتاده، ناچار می‌بایست قبول کرد که این سیر تحول برای کشور ایران ضروری بوده و حتی مجاز شمرده می‌شده است. ایران یکی از کشورهایی بوده که در معرض حوادث بی‌شماری قرار گرفته است. یکی از آن حوادث این بوده که در قرن چهارم سبزی‌فروشی به ابن سینا ریاضی یاد می‌دهد و ابن نشان می‌دهد که چقدر جامعه برای یادگیری علم و اهمیت آن نقش درستی قابل بوده است.^۲ اما در زمان قاجاریه بیش از ۹۰٪ مردان و زنان بی‌سوادند، یعنی علم در آن دوران به هیچ گرفته می‌شد.^۳ در واقع در کل هزار ساله تاریخ ایران یعنی دوران ایللی شمشیر کاربرد واقعی داشته و دویست سال بعد از آن دوران انقلاب صنعتی باعث تقسیم کار جدید شده و به عبارتی یعنی استعمار در تحولات کشور ما نقش داشته است و بنابراین یکی از ابهامات جامعه دارای ویژگی‌هایی است که نیازمند بررسی است.

دکتر ابراهیم فیوضات

(استاد باز نشسته گروه جامعه‌شناسی دانشگاه شهید بهشتی)

۱) فردوسی، حکیم ابوالقاسم، شاهنامه فردوسی، ۱۳۷۱، به تصحیح ژول مل، چاپ سوم صفحه ۱۱

۲) گوهرین، سیدصادق، حجه‌الحق ابوعلی سینا، ۱۳۳۱، چاپ اول

۳) مستوفی، عبدالله، زندگانی من ۳ جلد

پیش گفتار

کتاب‌های بسیاری در باب فضیلت‌های اخلاقی توسط بزرگان این مباحث نگاشته، چاپ و منتشر شده است و در این نوشته قصد بحث در مورد آن‌ها را نداریم، بلکه فقط خلاصه‌ای آن هم نه از تمام فضیلت‌ها بلکه شاید مهم‌ترین آن‌ها را مورد نظر قرار دادیم و در واقع نگاهی اجمالی به آن انداخته‌ایم و کوشش کرده‌ایم که تا حد توان خلاصه‌ای از آن‌ها و رابطه بین فضیلت‌های فردی و اجتماعی را نشان دهیم. بدین منظور سه تا از این کتاب‌ها را به عنوان مرجع این نوشته قرار دادیم که یکی از آن‌ها - رساله‌ای کوچک در باب فضیلت‌های بزرگ دارای ژرفای نظری قابل توجهی است و بیش‌تر مطالب این نوشته براساس این کتاب نگاشته شده است.

دلیل انتخاب این موضوع این است که رابطه فرد و جامعه عمیق است و کلیه روابط از جمله فضایل و رذایل اخلاقی را تحت تأثیر شدید قرار می‌دهد. هم‌چنین می‌توانیم از فضیلت جامعه به فضیلت افراد آن جامعه و رشد آن پی ببریم. هر چند عکس این مطلب درست نیست و بررسی فضیلت افراد نمی‌تواند فضیلت جامعه را کاملاً درست نشان دهد. زیرا مسئله قدرت در این تفسیر بسیار تأثیرگذار است. وزنه تعادل در این نوع جامعه با اقلیتی است که دارای قدرت سیاسی است. بنابراین بهتر دیدیم که در باب این رابطه نیز مطالبی نوشته شود. در منبع شماره ۲ در مورد فضیلت‌های اجتماعی مطالب زیبایی نوشته شده است که توجه خواننده را مخصوصاً در مورد قدرت به آن جلب می‌کنیم. بیش‌تر کوشش ما در بیان این رابطه از دیدگاه سیستمی صورت می‌گیرد. یعنی از دیدگاهی که تعادل و هم‌چنین سینرژی (هم افزایی) فضیلت‌ها را مورد توجه قرار می‌دهد و اگر از این دید بنگریم شاید بهتر به فرایند آن آگاه شویم.

نقش جامعه در رشد فضیلت فردی بسیار مهم است و رابطه دبالکسیکی آن‌ها تأثیرات قابل توجهی را در جوامع مختلف نشان می‌دهد.

یک جامعه با فضیلت جامعه‌ای است که اخلاق را نه فقط با بیان چند شعار مانند جوامع عقب‌مانده بلکه با قوانین هدایت می‌کند.

کاهش فضایل اخلاقی که از ویژگی‌های جامعه آشفته و درگیر فساد است اغلب توسط رهبریت آن به‌وجود آمده و گسترش می‌یابد و وجه غالب را در جامعه ایفا می‌کند. سوء مدیریت، فرصت‌طلبی، تظاهر و از همه شاید مهم‌تر ضعف عدالت و نابرابری در توزیع امکانات جامعه، دشمنان اصلی از میان رفتن فضیلت هستند که ابتدا همان جامعه را به داشتن این ویژگی معرفی و بدنام می‌کنند.

افراد معدود و یا فرهیختگانی که در یک چنین جامعه‌ای وجود دارند تلاش زیادی برای زنده کردن این فضیلت‌های تضعیف شده انجام می‌دهند. آن‌ها تلاش در نشان دادن واقعیت جامعه و تحلیل تاریخ اخلاق و گسترش فضایل را دارند که به طور کلی با محدودیت انتشار این عقاید روبه‌رو می‌شوند.

از ویژگی‌های مهم جامعه با فضیلت کوشش در ارتقاء سطح کیفی فضیلت افراد و برقراری تعادل بین آن‌هاست. درست عکس این مطلب در جوامع عقب‌مانده وجود دارد، یعنی فضیلت‌هایی که در حالت تعادل نیستند، گاهی یکی بسیار اوج می‌گیرد و دیگری بسیار پست می‌شود. در جوامع با فضیلت افراد کمابیش به فضیلت جامعه اعتقاد دارند. رابطه بین فضلا و جامعه به طور مداوم در حال به روز شدن است و گاه این کار از منظر جوامع عقب‌مانده به‌گونه‌ای دیده می‌شود و یا این‌گونه تبلیغ می‌شود که گویا آن‌ها از اخلاق و فضیلت‌های آن بدورند، غافل از این‌که آهنگ رشد فضیلت‌های جمعی آن‌ها هر چند کند به نظر می‌رسد ولی پیوسته و عمیق است و بسیار بیش‌تر از جوامع عقب‌مانده است که در آن‌ها فضیلت‌ها به طور فردی ظهور و سقوط می‌کنند و جامعه هیچ‌گونه پیوستگی رشد این فضیلت‌ها را نشان نمی‌دهد.

علاوه بر این‌ها در بخش یکی قدرت و کسب فضیلت اجتماعی و هم‌چنین شرم (که به نظر فضیلت ترکیبی است) را نیز به این مبحث اضافه کردیم که اولی همان‌طور که از نامش پیداست در کسب فضیلت‌های فردی و جمعی عامل مهمی است، و ارتباط بین قدرت و فضیلت را در وضعیت قدرت یافتن فرد و جامعه نشان می‌دهد.

در انتها، بخش پیوست توسط آقای کاظم فروزنده در مورد تاریخ و مباحث مختلف در فضیلت و نیز اخلاق جمع آوری شده است که اطلاعات مختصری را در مورد پیشینه این مباحث فراهم می‌کند و در آن سعی شده است که پوشش مناسبی برای فضیلت و اخلاق و مباحثی که در ابتدای کتاب آمده است باشد.

اما ساختار فضیلت‌ها چگونه است و شالوده فضیلت‌ها بر کدامین فضیلت‌ها استوار است. بنای اصلی فضیلت‌ها بر چهار فضیلت اصلی استوار است، یعنی دوراندیشی، شجاعت، عدالت و میانه روی. اغلب این چهار فضیلت در نخبگان جامعه بیش‌تر از بقیه وجود دارد. با این فضیلت‌ها می‌توان دیگر فضیلت‌ها را ساخت و هر چه برد هر یک از این فضیلت‌ها در نخبگان بیش‌تر باشد پایداری بقیه فضیلت‌ها را تضمین می‌کند.

امیدواریم این بحث مختصر توانسته باشد بخشی از مطالب طبقه‌بندی شده و به منظور

شناخت فضیلت در جوامع مختلف را نشان دهد.

یکی از مواردی که پس از اسکلت‌بندی جامعه با فضیلت می‌توان بدان اشاره کرد این است که چگونه ملت‌هایی که صاحب تمدن‌های پیشرفته بودند، امروزه بسیار عقب‌مانده و کم‌فضیلت شده‌اند ولی هنوز خود را باهوش و صاحب فضیلت می‌نامند. اگر از تعریف هوش استفاده کنیم و یکی از ویژگی‌های هوشمندی که برنامه‌ریزی و آینده‌نگری است را در نظر بگیریم کاملاً آشکار می‌شود که چرا این ملت‌ها را دیگر نمی‌توان صاحب فضیلت شمرد و بالطبع آن‌ها را نمی‌توان با هوش به حساب آورد. چنین جوامعی از هوش هیجانی برای مقاصد سوء استفاده می‌کنند و در دام هوش خود گرفتار می‌شوند. البته قدرت حاکمیت نقش اصلی را در این زمینه دارد. در چنین جوامعی استفاده از اشتباه دیگران تجارت پرسودی می‌شود و حتی از فضیلت‌های فردی باقی‌مانده در جامعه بهره‌کشی می‌شود. در این نوع جوامع کلاه‌برداری، رانت خواری و غیره که رذیلت‌های شناخته شده‌ای هستند، منتسب به اشخاص باهوش می‌شوند. این‌گونه جوامع در سیاست خارجی خود هم همین الگو را دنبال می‌کنند، و نمی‌توانند پاسخگوی عمل خود و هر نوع انتقادی باشند، هر چند در مورد سیاست باید پیچیده‌گی‌های خاص را نیز در نظر گرفت ولی به طور کلی این جوامع رذیلت خود را در اشکال دیگر آشکار می‌سازند زیرا مجبور به تناقض‌گویی‌ها و دروغ‌های تکراری می‌شوند. علاوه بر آن می‌توان گفت که در چنین جوامعی کمتر حرکت‌های جمعی سازمان یافته مشاهده می‌شود و فردگرایی به فرهنگ آن وارد شده و توسعه می‌یابد، زیرا حرکت جمعی سازمان یافته لازمه کاهش ائتلاف انرژی یک سیستم اجتماعی پویا است. در چنین جوامعی حتی اگر افراد برجسته علمی هم وجود داشته باشد باز هم تعریف جدیدی برای آن‌ها وجود ندارد و تأثیر چندانی بر روی حرکت سیستم نخواهند داشت و ائتلاف انرژی گریبان فرهیختگان را رها نخواهد کرد.

در مورد نقل قول‌ها یادآوری می‌شود که کلیه نقل قول‌ها از ابتدای کتاب تا پایان قسمت نوزدهم و قبل از پیوست‌ها از منبع اولی، یعنی رساله‌ای کوچک درباره‌ی فضیلت‌های بزرگ و قسمت بیستم از منبع دومی و قسمت بیست و یکم از منبع سومی این نوشتار است. مراجع بخش پیوست در انتهای همان بخش نوشته شده است.

از خوانندگان تقاضا می‌شود جهت هدایت و راهنمایی پدیدآورندگان این نوشته انتقادات و پیشنهادهای خود را به پست‌های الکترونیکی زیر ارسال فرمایند.

حمیدرضا خاتمی و کاظم فروزنده

Khatami.1373@yahoo.ca/kazem.1338@yahoo.com

درمورد همکار نویسنده

کاظم فروزنده دارای لیسانس مدیریت و فوق لیسانس مدیریت مالی و امور اداری از دانشگاه نورتروپ کالیفرنیا در آمریکا و دانشجوی دکتری بازاریابی دانشگاه MMU مالزی است. نام برده شاغل در وزارت راه و هم‌چنین مدرس دانشگاه جامع علمی کاربردی است. اقدام به انتشار این کتاب به طوری که بتواند مخاطبان قابل توجهی را جلب کند به پیشنهاد ایشان بوده و از نظرات وی برای ساده نوشتن و به‌گونه‌ای که با شرایط حال مطابقت داشته باشد بهره برده شده است. بخش‌های پیوست نیز توسط ایشان تهیه شده است.

www.ketab.ir

فهرست مطالب

۱	فضیلت فرد و جامعه با فضیلت	فصل ۱
۷	فضیلت ادب و جامعه مؤدب	فصل ۲
۱۱	دوراندیشی و جامعه دوراندیش	فصل ۳
۱۵	عدالت و جامعه عادل	فصل ۴
۱۹	شجاعت فرد و جامعه شجاع	فصل ۵
۲۱	میانه‌روی و جامعه میانه‌رو	فصل ۶
۲۳	وفاداری متقابل فرد و جامعه	فصل ۷
۲۷	نرم دلی (آرامش) فردی و اجتماعی	فصل ۸
۳۱	سادگی و فضیلت ساده بودن یک جامعه	فصل ۹
۳۵	حسن نیت فردی و اجتماعی	فصل ۱۰
۳۹	افتادگی و جامعه افتاده	فصل ۱۱
۴۳	فضیلت سپاسگزاری و جامعه‌ای با این ویژگی	فصل ۱۲
۴۷	فضیلت شوخ طبعی و جامعه‌ای پیشرفته و صنعتی برای شوخ طبعی	فصل ۱۳
۵۱	بردباری فردی و اجتماعی	فصل ۱۴
۵۵	پاکدامنی فردی و جمعی	فصل ۱۵
۵۹	دلسوزی و جامعه دلسوز	فصل ۱۶
۶۳	بخشایش فردی و اجتماعی	فصل ۱۷
۶۷	بخشنده‌گی و جامعه بخشنده	فصل ۱۸
۷۱	عشق و جامعه عاشق	فصل ۱۹
۷۵	قدرت و نیروی کسب‌کننده فضیلت‌های اجتماعی	فصل ۲۰
۷۹	شرم و گناه و جامعه شرمسار و گناهکار	فصل ۲۱
۸۲	پیوست ۱	
۹۶	پیوست ۲	